

Сервіси дають можливість вийти на новий рівень взаємодії з користувачами і залучити їх до створення спільних ресурсів і проєктів, стати ближче і, не зважаючи на відстань, бути разом в єдиному інформаційному середовищі.

Список використаної літератури

1. Grech M. The 10 Best Online Whiteboards with Realtime Collaboration [Electronic resource] / Matt Grech // GetVoIP : Cloud Communication Advisor. – 2016. – 14 September. – Available at : <https://getvoip.com/blog/2016/09/14/online-whiteboard-collaboration/>
2. Shannon McClintock Miller [Electronic resource] // Padlet. – Available at : https://padlet.com/shannonmmiller#_
3. Вирютина Е. Н. Сервисы для создания периодического издания он-лайн [Электронный ресурс] / Е. Н. Вирютина // Регіональна школа бібліотечного журналіста, 10-13 черв. 2014 р., м. Харків : матеріали до курсу / Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. – Харків, 2014. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).
4. Глазунова Л. В. Школа бібліотечного журналіста [Електронний ресурс] / Л. В. Глазунова, В. В. Сафонова, К. М. Вирютина // Бібліотечна енциклопедія Харківщини : регіон. корпорат. проєкт / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. – Харків, 2016. – Режим доступу: <http://libenc.korolenko.kharkov.com/bibliotechna-enciklopediya/proekt-na-diyalnist/57.html>

УДК [316.74 : 316.776] : 316.628

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СЕРВІСІВ БІБЛІОТЕК ВНЗ

Грабар Наталя Григорівна,

кандидат наук із соціальних комунікацій, головний бібліограф
Наукової бібліотеки, доцент кафедри культурних універсальї
Харківського національного технічного університету сільського
господарства ім. П. Василенка,

Соколовська Тетяна Борисівна,

провідний бібліотекар Наукової бібліотеки
Харківського національного технічного університету сільського
господарства ім. П. Василенка

Розглянуто тенденції розвитку різних форм спілкування як одного з основних сервісів бібліотеки.

Ключові слова: спілкування, інформаційно-комунікаційні технології, бібліотечне обслуговування.

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СЕРВИСОВ БИБЛИОТЕК ВУЗОВ

Грабар Наталья Григорьевна,

кандидат наук по социальным коммуникациям,
главный библиограф Научной библиотеки,
доцент кафедры культурных универсалий

Харьковского национального технического университета сельского хозяйства
им. П. Василенко,

Соколовская Татьяна Борисовна,

ведущий библиотекарь Научной библиотеки

Харьковского национального технического университета сельского хозяйства
им. П. Василенко

Рассмотрены тенденции развития различных форм общения в библиотеке как одного из основных сервисов.

***Ключевые слова:** общение, информационно-коммуникационные технологии, библиотечное обслуживание.*

INSTITUTIONAL PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF SERVICE OF LIBRARIES OF UNIVERSITIES

Grabar Natalia,

Candidate of Science in Social Communications

Chief Bibliographer of the Scientific Library, Associate Professor of the
Department of Cultural Universal

Kharkiv P. Vasilenko National Technical University of Agriculture,

Sokolovskaya Tatyana,

Leading Librarian of the Scientific Library

Kharkiv P. Vasilenko National Technical University of Agriculture

Tendencies are considered in the development of various forms of communication in the library as one of the main services.

***Keywords:** communication, information and communication technologies, library service.*

Сучасний етап розвитку суспільства за рекомендаціями 32-ї Генеральної конференції ЮНЕСКО визначається як суспільство знань, у якому знання відіграють вирішальну роль у економіці, а виробництво знань стає джерелом розвитку [1].

Як вважає Л.Й. Костенко, нині посилюється освітній акцент діяльності бібліотек, формується нова парадигма їх діяльності, стверджується новий образ бібліотеки, що відповідає парадигмі суспільства знань. Бібліотеки перетворюються у науково-освітні установи [1]. Відповідно до Концепції впровадження медіа-освіти в Україні одним з головних завдань бібліотек є навчання користувачів умінню обирати потрібну інформацію, оминати інформаційне «сміття», захищатися від потенційно шкідливої інформації з урахуванням прямих і прихованих впливів.

Студенти, молоді вчені – аспіранти та здобувачі наукових ступенів – це категорія користувачів, які особливо потребують допомоги бібліотеки. Необхідність і ефективність такої допомоги часто користувачам невідома. Найчастіше вони намагаються отримати потрібну інформацію у позабібліотечному інтернет-просторі. Однак, не зумівши знайти потрібну і достовірну інформацію, звертаються в бібліотеку. Тому таким користувачам в першу чергу необхідно подати відомості про бібліотечний веб-сегмент, його відмінності від решти Інтернет-простору.

У зв'язку з всепоглинаючою віртуалізацією суспільства люди втрачають навички традиційного спілкування. Нині комунікація витісняє живе спілкування. Комунікація на основі сучасних технологій створює ілюзорне середовище, в якому людина, імітуючи спілкування, залишається самотньою і незрозумілою. Комунікація зводить спілкування до обміну інформацією. При цьому особистість людини не відіграє ролі. Спілкування – «занурення в глибину Іншого» [6]. Як показує практика, на сьогодні людей необхідно вчити спілкуванню.

Тому організація різних форм **безпосереднього спілкування** стає одним з **найважливіших сервісів** бібліотек ВНЗ.

Вітчизняні дослідники, зокрема Д.А. Солов'яненко класифікує **бібліотечний сервіс** за низкою критеріїв: дистанційний та безпосередній бібліотечний сервіс, що визначається за ознакою місцезнаходження користувача (якщо суб'єкти сервісних відносин знаходяться на один від одного і не можуть мати прямого, тобто неопосередкованого, контакту, такий сервіс називається дистанційним). Розподілений та комплексний бібліотечний сервіс – за ознакою комплексності надання послуг (якщо різні види бібліотечних послуг (пошук, довідки, переклади тощо) виконуються у єдиному процесі, тобто поєднані між собою та надаються єдиним сервісним підрозділом, у єдиному місці, такий сервіс називається комплексним. Якщо ж послуги надаються окремо одна від одної та суттєво різняться

за ознакою місця та/або підрозділу-виконавця, такий сервіс є розподіленим) [2, с. 208].

Впровадження ІКТ-технологій у бібліотечні сервіси повинно супроводжуватись навчанням користувачів відбору інформації та формуванню нових знань на основі морально-етичних норм та принципів безпеки життєдіяльності [3].

Особливістю і перевагою бібліотек перед ЗМІ є можливість використовувати в комплексі віртуальні і безпосередні форми спілкування, розробляти нові форми комунікації з застосуванням мультимедійних, ІКТ-технологій. Єдина для різних бібліотек система морально-етичних цінностей дозволяє сформувати безпечне і надійне для розвитку людської особистості інформаційно-комунікаційне середовище як ціннісноорієнтовану єдину систему.

Із поширенням комунікаційної взаємодії в Інтернеті спілкування практикується переважно заради самого спілкування. Інформаційному впливу головним чином піддається найбільш масова й активна частина аудиторії Інтернету – молодь. Інтернет для молоді – це засіб відпочинку, джерело будь-якої інформації, простір без цензури, в якому можна без будь-яких обмежень висловити свої почуття, не піклуючись про правила граматики. Сьогодні відчувається особлива потреба в культурі спілкування: завдяки великій кількості комунікативних засобів і посередників сформувалися нові типи комунікативної взаємодії [4; 5].

О.В. Прудникова визначає спілкування як необхідну передумову реального функціонування суспільної свідомості. Суть спілкування полягає у проникненні у внутрішні світи, життєві смисли його учасників [7].

Спілкування не є тільки системою різних форм та методів передачі й обміну інформацією. Спілкування – багатопланова взаємодія людей, в якій беруть участь всі якості людини. Спілкування – необхідна умова функціонування свідомості, соціалізації та розвитку людини. (Без спілкування з іншими, людина може стати подібною Мауглі).

Організація бібліотечного обслуговування щоденно потребує пошуку певних моделей тих процесів, які з позицій сьогодення варто розглядати як систему факторів, що сприяє креативності, самовдосконаленню, самовихованню та самореалізації особистості.

У суспільстві не відбувається стрімкого зростання духовної культури безпосередньо слідом за збільшенням обсягу інформації та розширенням сфери спілкування. У цьому зв'язку постає питання про

усунення цього протиріччя, тобто виховання особистості, здатної в системі самоосвіти, самовиховання, творчості знаходити інформацію, що дозволяє удосконалювати духовну культуру. Необхідно враховувати, що елементи культури можуть виступати як посередники спілкування. Завдяки їм спілкування може здійснюватися розвертаючись з окремих актів в процеси, набувати стабільний характер.

Фінські бібліотеки також перейшли на новий формат роботи, що в більшості сприяє спілкуванню. Працівники, підлаштовуючись під умови нового часу, перетворили простір в коворкінг, безпосередньо бібліотеку та майданчик для громадських зустрічей. Після глобальних перетворень змінилось ставлення як самих бібліотекарів до того, що вони роблять і для чого існують, так і користувачів до бібліотек – вони з радістю беруть участь в ініціативах, проводять масові заходи, приходять з користю провести свій вільний час [8].

Отже, відповідно до нинішніх соціокультурних умов вся бібліотечна діяльність зазнає змін, тобто змінюються її суттєві функції, взаємозв'язки як між внутрішніми елементами, так і з зовнішнім середовищем. Трансформаційні процеси змінили всю систему бібліотечних ресурсів та бібліотечної праці. Бібліотека набула нових обрисів, які повною мірою відображають специфіку сучасної соціокультурної ситуації.

Нові інформаційно-комунікаційні технології надають можливість більше спілкуватися у віртуальному середовищі. Тому з кожним роком зростатиме роль бібліотек у створенні нових форм спілкування відповідно до умов соціальної реальності. На нашу думку, одним із основних завдань бібліотек на сучасному етапі є недопущення деградації спілкування, а тим самим і масової роботизації людей. Виходячи з цього, необхідно стимулювати у читачів потреби у колективному творчому спілкуванні, адже без цього особистість не може всебічно розвиватися.

Форми таких взаємовідносин різні – від зацікавленого персонального спілкування користувача і бібліотекаря при організації видачі документів до створення будь-яких видів можливого інформаційного сервісу для потреб усіх категорій користувачів з урахуванням їх уподобань, особистих побажань і зручностей.

Бібліотеки мають можливість для створення іншої форми середовища, в якому використання сучасних технологій сприяють функціонуванню гуманістичних цінностей спілкування, що дозволяє говорити про перспективи мультимодальної бібліотеки. При цьому

спілкування в бібліотеці має своїх специфічних атракторів, до яких відносяться дистанційні, віртуальні.

Характерною рисою нашого часу є посилення тенденцій до інтроверсії, індивідуалізму, людина занурюється в себе, руйнуються традиційні цінності, з життя йдуть ритуали. Все це зворотний бік здобутої свободи, розвитку комп'ютерних технологій, засобів зв'язку. Однак для розвитку творчих здібностей людині необхідно діалогічне спілкування, під час якого людина може побачити будь-яку ситуацію з нової позиції, погоджуючи в процесі діалогу свою точку зору з точкою зору іншої людини. **Діалогічне спілкування** – це гуманістичне спілкування. Діалогічне спілкування передбачає ставлення до іншої людини як до цінності, неповторної індивідуальності.

Реалізація спілкування в системі бібліотечного сервісу – це така професійна діяльність, що має в своїй структурі певні етапи: початковий (встановлення контакту); взаємодія, комунікації як заключний. Між ними вважаємо за необхідне розглядати спілкування. Без наявності комунікативної компетенції це неможливо впровадити в практику. Професійна компетенція – важлива складова реалізації спілкування в бібліотеці. Від професійної компетенції залежить ефективність процесу комунікації та виконання місії бібліотеки.

Основними тенденціями розвитку спілкування в бібліотеці є такі напрями як: включення спілкування до спеціальних професійно-освітніх програм, опанування культурою спілкування на різних рівнях організації бібліотечної діяльності, втілення в практику бібліотечної діяльності різноманітних його форм, поліпшення технологічного оснащення спілкування у віртуальному просторі. Адже, основним джерелом ресурсів для більшості користувачів стала глобальна мережа – Інтернет, завдяки якій ми одержуємо доступ як до освітніх, так і до багатьох інших ресурсів, починаючи від звичайних текстів і закінчуючи складними відеозображеннями. Сучасні ЗМІ теж намагаються донести певну інформацію до своєї аудиторії. Відтак, від змісту цієї інформації залежить і ставлення людей до оточення. Тому необхідно звертати увагу на ціннісне наповнення змісту комунікативних практик у бібліотеці.

На думку авторів [9], реалізуючи комунікативні практики, індивід здійснює вибір дій, які забезпечують адекватне сприйняття і цілеспрямовану передачу інформації в конкретній ситуації, а також репрезентує систему знань, норм цінностей і зразків поведінки, прийнятих в конкретному комунікативному середовищі. У

повсякденній комунікації народжуються майбутні соціальні практики, які можуть стати основою суспільних трансформацій.

Бібліотека безпосередньо бере участь в організації комунікативних практик. Система цінностей індивіда знаходить відображення в різних видах його діяльності, яка, в свою чергу, є передумовою виникнення інформаційних потреб особистості. На задоволення їх, а отже, на формування і розвиток системи цінностей спрямована діяльність кожної бібліотеки.

Бібліотечні фахівці НБ ХНТУСГ ім. П. Василенка запроваджують комунікативні практики, що передбачають наступні форми: інтерактивні (встановлення взаємовідносин); діалогові (партнерські на основі обміну інформацією); монологічні (співбесіда, інформаційне повідомлення, години спілкування), мовчазні (робота з комп'ютерною технікою) – своєрідний міст між віртуальним світом і реальною бібліотекою, що сприяє зростанню її популярності, поєднуючи старі форми з новітніми інформаційними технологіями, перетворюючи бібліотеку на особливе інтелектуальне середовище, що спонукає до здобуття знань. Спілкування в бібліотеці є початковим етапом взаємодії бібліотекаря і читача для подальшого інформаційного сервісу.

Список використаної літератури

1. Костенко Л. Й. Бібліотека суспільства знань: концептуальна модель / Л. Й. Костенко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. – № 1. – С. 23–28.
2. Грабар Н. Спілкування в бібліотеці: теоретико-методологічний аналіз : монографія / Н. Грабар. – Харків : Майдан, 2014. – 354 с.
3. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. / Ю. С. Скобло, Т. Б. Соколовська, Д. І. Мазоренко [та ін.]. – К. : Кондор, 2003. – С. 421.
4. Грабарь Н. Г. Формирование информационно-коммуникационного пространства библиотеки на современном этапе / Н. Г. Грабарь, Т. Б. Соколовская // НТИ. Сер. 1. – 2017. – № 7. – С. 13–18.
5. Тихомирова И. И. Новый вектор развития российских библиотек, или мыслить гуманно / И. И. Тихомирова // Библиотечное дело. – 2011. – № 17. – С. 20–23.
6. Шелковая Н. В. Человеческое общение: генезис, специфика, перспективы / Н. В. Шелковая // Філософія спілкування. – 2011. – № 4. – С. 49–55.
7. Прудникова О. В. Соціокультурна комунікація в контексті становлення та розвитку інформаційної культури [Електронний ресурс] / О. В. Прудникова // eNULAUIR НЮУ ім. Ярослава Мудрого. – Режим доступу : http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/3885/1/Prydnikova_123_132.pdf.

8. Новые приключения в библиотеках Финляндии [Электронный ресурс] // Это Финляндия. – Режим доступа : <https://finland.fi/ru/zhizn-i-obshhestvo/novye-priklucheniya-v-bibliotekah-finl/>.

9. Зотов В. В. Коммуникативные практики как теоретический конструкт изучения общества [Электронный ресурс] / В. В. Зотов, В. А. Лысенко // Научная электронная библиотека «Киберленинка». – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/kommunikativnye-praktiki-kak-teoreticheskiy-konstrukt-izucheniya-obschestva>.

УДК 027 : 001.89

ДЕЯКІ НОВІ СТАНДАРТИ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ

Грищенко Тамара Борисівна,
директор наукової бібліотеки Харківського національного
університету радіоелектроніки,
Нікітенко Олександр Миколайович,
кандидат технічних наук,
доцент кафедри метрології та технічної експертизи
Харківського національного університету радіоелектроніки

Подано стислу характеристику міжнародних стандартів з інформації та документації, які є чинними з 1 вересня 2016 р. Розглянуто групи показників та критеріїв ефективності роботи бібліотеки, яких вона має дотримуватися.

***Ключові слова:** ISO, стандарт, бібліотека, ефективність, оцінювання, показник.*

НЕКОТОРЫЕ НОВЫЕ СТАНДАРТЫ ДЛЯ ОЦЕНКИ КАЧЕСТВА РАБОТЫ БИБЛИОТЕКИ

Грищенко Тамара Борисовна,
директор научной библиотеки Харьковского национального
университета радиоэлектроники,
Никитенко Александр Николаевич,
кандидат технических наук,
доцент кафедры метрологии и технической экспертизы
Харьковского национального университета радиоэлектроники

Приведена сжатая характеристика международных стандартов по информации и документации, которые являются действующими с 1 сентября